

2581

פרוטוקול מס' 38/ג'

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט, שהתקיימה ביום ד',
י"ג באדר תשי"ח, 5 במרץ 1953, בשעה 8.30

ש.ו.ב.

הנוכחים

- חברי הוועדה:
- י. רפאל - היו"ר
  - ע. איכילוב
  - א. אלסטן
  - מ. בנין
  - ד. בר זב הא
  - ה. ברנרד
  - ע. דגני
  - ש. הלל
  - ז. ורהרטיג
  - י. כמיס
  - ב. לוקר
  - נ. ניר
  - ח. רובין
  - י. ש. רוזנברג
  - י. שופמן

- מוזמנים:
- שר המשפטים פ. רוזן
  - ח. כהן היועץ המשפטי לממשלה
  - ד"ר ידין - מטעם משרד המשפטים
  - מר אילון - מטעם משרד המשפטים
  - מר רוזנטל - מטעם משרד המשפטים

סדר היום

- א. חוק נכסי נפקדים (פינוי - הוראות מעבר).
- ב. חוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (משפטי המדינה).

היו"ר י. רפאל: הנני פותח את הישיבה.

חוק נכסי נפקדים (פינוי - הוראות מעבר) נידון בכנסת בקריאה ראשונה ביום ד' האחרון, והועבר לדיון בוועדה ללא ויכוח.

אבקש את ד"ר ידין למסור כמה פרטים להבהרת הדקע של חוק זה.

ד"ר ידין:

מלכתחילה היו אנשים אשר שכרו דירות מן האפוסטרופוס לנכסי נפקדים, אך לא היו מוגנים בתור דיירים לפי חוקי הגנת הדייר, כי החברו אחר כך שהנכס לא היה נכס של נפקד. הכנסת נתנה הגנה גם לדיירים אלה, על-ידי כך שהוסיפה בסעיף 2 של החוק המתקן מחשט"ז, כי התיקון יחול בתוקף למפרע, מתחילת תוקפו של חוק נכסי נפקדים. אולם היא לא דאגה לאותם מקרים שלגביהם ניתן פסק דין של פינוי כבר לפני כן על-יסוד העדר ההגנה לפני קבלת החוק, וקביעת הריטוראקטיביות של החוק לא יכלה לעזור במאומה, כי כבר היו פסקי-דין סופיים. באה ההצעה לתת למקרים אלה אותו סעד כפי שנתנה הכנסת למקרים דומים של שינויים בחוקי הגנת הדייר אשר באו כבר לאחר מתן פסקי-דין של פינוי לפי דין קודם. היא מאפשרת לאנשים שנפגעו בצורה זו לבקש תוך 3 חודשים את תיקון פסקי-הדין, במידה וההוצאה לפועל לא בוצעה עדיין אם הפינוי כבר בוצע, אין החוק מרחיק לכת עד להחזרת המצב לקדמותו. אני מניח שהצעת תיקון החוק באופן זה מסתמכת על המצב העובדתי, ועל המקרים הטעונים תיקון.

י.ש. רוזנברג:

לא כל דבר שהוא לטובת הדייר, ~~אין~~ הכנסת קיבלה ב-1956 תיקון של בית-הדין העליון מ-1954, שם יש ביקורת על העובדה שדיירים אלה אינם מוגנים. פירוש הדבר שכבר שנתיים אי-אפשר היה להוציא צו פינוי נגד דייר מסוג זה. הכוונה של התיקון שמציעים לנו היום היא כנראה לשנות צווי פינוי שנתקבלו לפני יותר משנתיים, כאשר דיירים אלה לא היו מוגנים. מסתבר שייתכן וצווי פינוי שהוצאו לפני יותר משנתיים, עדיין לא הוצאו לפועל (כי הלא אין החוק נוגע לאלה אשר כבר הוצאו לפועל). כלומר לגבי אותם מסכנים אשר פונו מבתיהם אין אנו באים להציע מאומה; יש כנראה בעלי פרוטקציה אחדים אשר נגדם הצווים לא בוצעו, ולמענם רוצים עכשיו לחוקק חוק מיוחד. לכן העניין אינו נראה לי חלק. הלא האפוסטרופוס איננו בעל-בית פרטי; אם ישנם מקרים מוצדקים, יכול היה על פי הוראה אדמיניסטרטיבית להסדיר זאת. אני מתנגד בדרך כלל לחוקים ריטוראקטיביים והנני מבקש להזמין את האפוסטרופוס שיתן לנו אינפורמציה: בכמה מקרים המדובר, בכמה מקרים בוצע הפינוי ובכמה מקרים עוכב, ומדוע.

מר אילון:

החברו כי החוק הקודם איננו עשוי לתקן דוקא אותו מקרה עליו דובר בפסק-הדין של בית-הדין העליון, משום שבינתיים הוצא פסק-דין. נוצר מצב שנהנו מן החוק הקודם רק אלה אשר בינתיים לא הוצא נגדם פסק-דין, ואילו האחרים פונו. התיקון שתיקנה הכנסת תיקן את העוול רק לגבי חלק של המקרים, ואילו לגבי השאר משתדלים עורכי-הדין בכל כוחותיהם לעכב את ההוצאה לפועל כמה שרק אפשר, מתוך ידיעה שביקשנו את התיקון הזה. על כן חשוב מאוד לא לדחות את קבלת החוק.

י. שופמן:

מה שברור הוא, כי מישהו נתון בסכנת פינוי מדירתו, וכל דחייה בדיון מסכנת אותו יותר. אני פונה על כן למר רוזנברג לא לבקש דחייה. אין גם טעם להזמין את האפוסטרופוס לוועדה, כי המדובר הוא בנכסים שהועברו מידי האפוסטרופוס לבעליהם, אשר החברו כי לא היו נפקדים. כיום אין לו כל פיקוח על הנכסים האלה. אני רוצה לציין שרבים גם לא השתתפו בדיון שהתקיים בקריאה ראשונה, כדי לאפשר קבלת התיקון מהר ככל האפשר.

י.ש. רוזנברג:

אני מוכן לוותר על התנגדותי, אך אבקש שמר אילון ימסור לי את האינפורמציה

שביקשתי.

חוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (משפטי המדינה), תשי"ח-1958

ח. כהן: חוק זה הוא דחוף מאוד, דחיפותו נגרמה בהיטח הדעת על ידי קבלת אחת ההסתייגויות שנרשמו להצעת החוק לתיקון פקודת המשפטים הממשלתיים, לפני שבועות אחדים. התיקונים שהיו צריכים להיות נובעים מקבלת ההסתייגות הזאת לא יכלו להעשות לפי הפרוצדורה המקובלת בכנסת, בין הקריאה השניה והשלישית. נוצר מצב שלפי פקודת המשפטים הממשלתיים כעת אין אדם יכול לדעת איך להגיש משפט נגד המדינה. מכיוון שכך, אמרנו לבטל את פקודת המשפטים הממשלתיים כולה, ולהחליף אותה בחוק חדש ההולם את צרכי המדינה. החוק המנדטורי לא דיבר כלל על המדינה אלא על "ממשלת פלשתינה (א"י)", וצריך כמובן להתאים את החוק לצרכיה של המדינה.

הכנסתו שינוי די מרחיק-לכת: עד עכשיו הוגשו ל המשפטים בשם היועץ המשפטי לממשלה, ואילו מעכשיו אנו מציעים נוהג המקובל בארצות ריבוניות, ולפיו יהיו המשפטים של הממשלה ונגד הממשלה מתנהלים בשם מדינת-ישראל. היועץ המשפטי לממשלה אינו אלא נציגה של המדינה בפני בתי-המשפט.

מלבד זאת אין החוק מביא עוד שינויים לעומת החוק הקיים, פרט לאותה הסתייגות של חבר-הכנסת רוזנברג שזכתה לרוב קולות, ובהתאם לכך לא הכנסנו גם כאן את קטלוג העניינים היכולים לשמש עילה לתביעה נגד המדינה. אשר להסתייגותו של חבר-הכנסת איכילוב, אי-אפשר היה לדעת אם היתה מתקבלת או לא, כי לאור התפתחות הדברים במליאה הוא ויתר על הסתייגותו. תמצאו בסעיף 4 בחוק אותה הוראה שהיתה בחוק הקודם: רק בית-המשפט הגבוה לצדק יכול לתת נגד המדינה צו מניעה או צו ביצוע בעיין. הממשלה עומדת על כך שזו פריבילגיה של בית-המשפט הגבוה לצדק.

היו"ר י. רפאל: אנו עוברים לדיון בסעיפי החוק.

מ. בגין: המונח "משפט המדינה" נראה לי פגום. ברור שהכוונה היא למשפטים שבהם המדינה היא צד, ועל כן הייתי מציע שהכותרת תהיה "חוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כצד במשפט)".

ח. כהן: שם החוק ארוך למדי בלאו הכי. לא יכול להתעורר ספק למה הכוונה כאשר אומרים "משפטי המדינה". מקודם היה מדובר על "משפטי הכתר", אנחנו קראנו לזאת "משפטי הממשלה" והיה ברור שאלה משפטים של הממשלה או נגד הממשלה. טבעי שנקרא לזאת עכשיו "משפטי המדינה" ולא יכול להיות ספק בפירוש.

היו"ר י. רפאל: אולי אפשר לומר "משפטי הממשלה"?

ח. כהן: המשפטים הם נגד המדינה או בשמה, והממשלה היא רק סוכנת במובן זה - כפי שאומרים "נכסי המדינה" ולא "נכסי הממשלה".

ה צ ב ע ה

- 5 - בעד הנוסח "משפטי המדינה"
- 5 - בעד הנוסח "המדינה כצד במשפט"

שר המשפטים פ. רוזן: אליבא דחבר-הכנסת בגין, הייתי מציע לומר "משפטי מדינה".

זה לא משנה הרבה.

ג. בג"ד:

אני מציע להעביר את שתי הגירסאות לחוות-
דעתו של מר שלי.

ח. כהן:

ההצעה נתקבלה

סעיף 1:

אני רוצה לבקש את הוועדה לאשר שני תקונים
לנוסח סעיף זה: א) למחוק את הפיסקה

ח. כהן:

"למעט ביטוי לפי סעיף 7...". ועד לסוף הסעיף. נתעוררו ספקות אם על ידי
פיסקה זו לא ניתן מקום לפרוש רחב מדי לגבי הסעיפים 7 ו-8 של חוק בתי המשפט,
ועל כן אנו מציעים במקום זאת להוסיף סעיף כללי האומר "הוראות חוק זה אינן
באות לגרוע מהוראות סעיף 7 וסעיף 8 לחוק בתי המשפט". ב) באותה הגדרה
של תובענה, אנו מציעים במקום "תובענה - לרבות ערעור וכל הליך במשפט אזרחי" -
"תובענה - כל הליך במשפט אזרחי לרבות ערעור".

ברור שגם ערעור הוא הליך משפטי. אולם אם בחוק
זה נאמר במפורש "כל הליך במשפט אזרחי לרבות ערעור

ד"ר רוזנטל:

בשעה שבחוקים אחרים אין אנו מזכירים את הערעור במפורש, עלול מישהו לפרש זאת
כאילו לא בכל המקרים נכלל ערעור בהליכים של משפט אזרחי, וזה יטעה. לכן
אני מציע לא לומר "לרבות ערעור", אולם לדעתי יש צורך לומר "לרבות תביעה
שכנגד". ישנם חוקים בהם זה נאמר במפורש, ולכן אם לא נומר זאת גם כאן במפורש
יתכן והפרוש יהיה שאין זה כלול בהליכים של משפט אזרחי.

מלבד זאת אני מציע להוסיף בהגדרה של בית משפט גם את הפקיד מסדר
הקרקעות, כי בהגדרה של בית משפט סתם, אין הוא כלול ויש לכך חשיבות בחוק זה.

מלבד התוספת שהוראות חוק זה לא יפגעו בהוראות סעיפים 7 ו-8 של חוק
בתי המשפט, צריך גם להבטיח כי הוראות חוק זה לא יפגעו בהוראות סעיף 6(א)
של החיקון משנת 1934 המעניק ליועץ המשפטי סמכות לייצג עובדי מדינה וכיו"ב.

זה נכון.

ח. כהן:

מאחר שזהו חוק ממצה, מתעוררת השאלה היכן נקבע
מי מפיץ בשם המדינה בבית המשפט הגבוה לצדק.

ז. ורהפטיג:

גם המדינה כמדינה, ויתכן גם נושאי משרה מסויימת.

ח. כהן:

מאחר שנוסיף סעיף שאין חוק זה בא לגרוע מהוראות
הסעיפים המתאימים של חוק בתי המשפט, אפשר לראות
את סעיף 3 כממצה, ומתייחס על כן גם לענין זה.

ד"ר ידין:

אם כך, לשם מה נחוצה בכלל ההגדרה של בית משפט?

ז. ורהפטיג:

כל עוד קיים סעיף 4, יש צורך בהגדרה של בית
משפט, על מנת שיהיה ברור כי בית המשפט הגבוה
לצדק יכול לתת צו מניעה וצו בצו בעין. אשר לאופן ייצוג המדינה במשפט, ברור
לדעתי שאותם סעיפים שלא נאמר בהם במפורש "בית משפט" מתייחסים גם לבית המשפט
הגבוה לצדק.

י. ש. רוזנברג:

אם מוסיפים את הסעיף זהצדתי, אפשר למחוק את ההגדרה
של "בית משפט" ממילא.

ח. כהן:

י. ש. רוזנברג:

כל עוד קיים סעיף 4, אני עומד על כך שתהיה גם הגדרה של "בית משפט".

ז. ורהפטיג:

אני חושב כי אפשר לוותר על הגדרה של תובענה, כי זה רק האקט הראשון בשורת ההליכים המשפטיים. די בכך שנאמר בסעיף 2 "כל הליך משפטי של מדינת ישראל או נגד מדינת ישראל" וזה יתייחס לכל ההליכים.

ח. כהן:

אני מסכים.

מ. בגין:

אני מציע להחליט על נוסח סעיף 1 לאחר שנחליט על סעיף 4.

הוחלט: א. למחוק בהגדרת "תובענה" מן המלים "למעט בקשה לפי סעיף 7" ועד סוף ההגדרה.

ב. להחליט על נוסח סעיף זה לאחר שיוחלט על נוסח סעיף 4.

סעיפים 2 ו-3

מ. בגין:

לדעתי יש פגם בנוסח סעיף 2, כי תובענה נגד המדינה תוגש על ידי האזרח התובע את המדינה. צריך לנסח זאת בצורה אחרת: הוגשה תובענה על ידי המדינה, תוגש ותחנהל בשם מדינת ישראל כתובעת; הוגשה תובענה נגד המדינה, תחנהל בשם מדינת ישראל כנתבעת.

ח. כהן:

בעקבות הצעת מר ורהפטיג אני רוצה להציע נוסח שיפתור אולי גם בעיה זו: נוסיף לחוק סעיף החל על הליכים אזרחיים בלבד והאומר "הליך שהמדינה צד בו יוגש ויתנהל בשם מדינת ישראל כתובעת, כמבקשת או כמערערת, או כנגד מדינת ישראל כנתבעת או כמשיבה". אני יוצא מתוך הנחה שהוועדה תחליט למחוק את ההגדרה של "תובענה" בסעיף 1.

מ. בגין:

אינני חושב שאפשר לומר "הליך יוגש". אולי מוטב לומר "בכל הליך בו מדינת ישראל צד, תופיע כתובעת.....".

מדינת ישראל

ח. כהן:

אין זו הפעם הראשונה שאנו משתמשים בביטוי "הליך יוגש" כתרגום לביטוי האנגלי "טו אינסטיטיוט פרוסידונגס".

ח. רוזנין:

אינני רוצה להציע כעת נוסח מדוייק, אך לדעתי נכונה גישתו של מר ורהפטיג שיש לאחד את שני החלקים, להוציא את ההגדרה של "תובענה" ובמקום תובענה לומר הליך.

ח. כהן:

אני מציע לנסח את הסעיפים כדלקמן:
"2. הליך שהמדינה צד לו יוגש ויתנהל בשם מדינת ישראל כתובעת מבקשת או מערערת, או נגד מדינת ישראל כנתבעת או כמשיבה, הכל לפי העניין;
3. בכל הליך שהמדינה צד לו תיוצג על ידי היועץ המשפטי לממשלה או על ידי בא-כחו."

י.ש. רוזנברג:
כוונתו של חוק זה היא לקבוע לא רק הוראות פרוצסואליות, אלא גם לקבוע הלכה סובסטנטיבית כי יש רשות להגיש תביעה נגד המדינה. לאחר שמיעת דבריהם של חברי הכנסת ורהפטיג ורובין, אני חושש כי קביעה עקרונית זו חטושטש. משום כך אינני מסכים למחיקת ההגדרות, ואולי צריך היה לומר במפורש כי יש רשות להגיש תביעה נגד המדינה.

ח. כהן:
אין לי כל התנגדות כי נוסיף סעיף קונסטטיטוציוני בתחילת החוק, האומר "לענין הליך אזרחי דין המדינה כדין כל אדם".

ד"ר ידין:
גם זו קביעה פרוצסואלית, ולמעשה זה נאמר כבר בסעיף 6.

מ. בגין:
אני מציע "לענין חובענה אזרחית דין המדינה כדין כל אדם".

ח. רובין:
לפי אופיו של חוק זה, אי אפשר לקבוע בו הוראות סובסטנטיביות, גם אם אנו מסכימים לתכנן. אני תומך בביטול סעיף 42 לפקודת הפרשנות, אך אי אפשר לעשות זאת כאן. אני מציע להסתפק בנוסח שהוצע על ידי היועץ המשפטי.

ד"ר ידין:
ההוראה הסובסטנטיבית של חוק זה גלומה בסעיף 8, הקובע כי ההגבלות שהוטלו על ידי פקודת המשפטים הממשלתיים על האפשרות לחבוע את המדינה, בטלות. כדי להבליט זאת צריך היה להעביר את הסעיף הזה לתחילת החוק.

ח. כהן:
לאחר ביטול פקודת המשפטים הממשלתיים ולאור הפרוצדורה שקובעים כאן בהגשת תביעות נגד המדינה, לא יכולים כלל להתעורר ספקות לגבי עצם האפשרות לחבוע את המדינה.

י.ש. רוזנברג:
אני מוכן להסתפק בסעיף האומר "דין המדינה בכל הליך אזרחי כדין כל אדם".

הוחלט: א) להוסיף סעיף כדלקמן -

1. לענין הליך אזרחי דין המדינה כדין כל אדם;

ב) לנסח את הסעיפים 2 ו-3 כדלקמן -

2. הליך שהמדינה צד לו יוגש ויתנהל -
א. בשם מדינת ישראל כתובעת מבקשת או מעוררת, או
ב. נגד מדינת ישראל כנתבעת או כמשיבה.

3. בכל הליך שהמדינה צד לו תיוצג על ידי היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו.

סעיף 4

ע. איכילוב:
אינני רוצה לחזור כאן על שורה של דוגמאות, אולם דעתי היא שאם אין לאזרח אפשרות להשיג צו מניעה או ביצוע בעין, אין להתייחס ברצינות לכל ענין האפשרות של האזרח לחבוע את המדינה. אני מוכן להגביל אפשרות זו רק לצורך נמוקים בטחוניים, כדי שהאזרח לא יוכל להפריע על ידי תביעתו למאמץ הבטחוני.

ג. דיני פיקוח:
אני יכול להבין את הסליבות שהניעו את הממשלה לשמור על האינטרסים הספציפיים שלה על ידי סעיף 42 לפקודת הפרשנות, אולם אינני יכול להבין איזו הצדקה יש למנוע מבית משפט הוצאת צו מניעה במקרה של מטרד, למשל. יתר על כן, אם נשאר אפשוות לקבל צו נגד הממשלה באמצעות בג"צ, שם השטח נרחב הרבה יותר, לא ברור לי מדוע מתנגדת הממשלה לאפשרות של קבלת צו מניעה או צו עשה באמצעות בית משפט, שם ממילא ההקף מצומצם יותר.

אני מציע על כן למחוק את סעיף 4.

ד. שופמן:
אם קובעים כי דין המדינה כדין כל אחר, אינני רואה איזו הצדקה יש למנוע האפשרות של השגת צו מניעה או ביצוע בעין באמצעות בית משפט. אם תסתמן פשרה ליד שולחן זה אוכל להסכים שלא תהיה אפשרות לתבוע מן המדינה ביצוע בעין, אך אין לדעתי כל הצדקה למנוע צו מניעה. יוצא מזה שרק בעלי היכולת, שיכולים להרשות לעצמם לעשות את כל הפרוצדורה הכרוכה בבג"צ, יוכלו להנות מן הזכויות שחוק זה מקנה לאזרח.

ה. כהן:
גם מבחינתנו יש הבדל בין צו מניעה לצווי ביצוע בעין. יכול לקרות שמתחלפות ממשלות, והכנסת מאשרת מדיניות שונה של הממשלה החדשה. לפי החלטה זו גאלצת הממשלה החדשה לבטל חוזה שכרתה הממשלה הקודמת. עד עכשיו הדין היה שהממשלה המבטלת צריכה לפצות את הצד לחוזה, ואילו הצעתכם היא לאפשר לבית המשפט לכפות על הממשלה בצו מדיניות המנוגדת למדיניות שאושרה על ידי הכנסת. זאת לא נוכל לקבל.

לעומת זאת, בצווי מניעה המדובר בעיקר בענייני נזיקין. כאן אני מסכים באופן אישי עם טענתו של מר רובין כי המדינה אינה צריכה להיות במצב טוב יותר מאשר אזרח. אילו הסכים שר המשפטים לדעה כי אפשר לוותר לגבי צווי מניעה, יחכן ואפשר היה לצמצם את הויכוח לעניין צווי ביצוע בעין בלבד.

ו. המשפטים פ. רוזן:
למעשה קיימת דרך גם היום: אם מתנהל משפט נזיקין נגד המדינה והתובע מבקש צו מניעה זמני, הוא מקבל מיד שמיעה בבג"צ. ואולם יש מאידך בג"צים המתעוררים עקב עניינים אדמיניסטרטיביים. יש להבחין בין שני סוגים אלה. בימים אלה שמעתי מפי שופט "רם-מעלה" התנגדות לאפשרות שאנו מציעים בהקשר אחר, שבית משפט מחוזי יוכל לתת צו מניעה. גם דעתו של ד"ר זמורא הייתה כי על כל פנים בחקופה הראשונה לקיום המדינה מוטב לרכז את הסמכות הזאת כולה בידי בית המשפט העליון, מחשש שבית משפט מחוזי יגלה תמיד את האומץ הדרוש כדי לפסוק נגד המדינה כפי שעושה זאת בית המשפט העליון. הייתי רוצה להתייעץ שוב עם שופטי בית המשפט העליון על הבעיה בהקשר זה, ואני מוכן לעשות זאת עד לישיבה הקרובה של הועדה.

ז. ש. רוזנברג:
אני מסכים עם מר שופמן כי בעניין ביצוע בעין יש להבחין בכל זאת בין האזרח לבין המדינה. מלבד זאת, אם רוצים להשאיר לאזרח את האפשרות לקבל בבית משפט צו מניעה, מונעים ממנו על ידי כך את האפשרות לקבל צו על חנאי בבית המשפט העליון, כי יש לו כבר תרופה. הייתי מציע לכן להבחין בין צו מניעה הבא אגב הליך משפטי אחר (מטרד או נזיקין) ובין מקרה שאין תובענה אחרת; במקרה השני צריך להשאיר לאזרח את האפשרות לפנות לבג"צ.

ח. ורהפטיג:
אני בעד מתן אפשרות לדרוש ביצוע בעין, אך לא צו מניעה. הדרך להשיג צו מניעה עכשיו היא לפנות לבג"צ, וזה בודק אם ההחלטה הייתה בסדר מבחינה פורמלית. אז יכולה להיות טענה שאף על פי שזה היה בסדר מבחינה פורמלית זו הייתה החלטה שגויה שרירותית מצד האדמיניסטרציה. הדרך אז פתוחה בפני האזרח לתבוע פצויים מן המדינה, אך אינני חושב שצריך לאפשר לו למנוע בצו פעולה החיונית לכלל, משום שהיא פוגעת בו כפרט. מלבד זאת, יש הצדקה לצו מניעה נגד פרט, מתוך הנחה שאי-אפשר יהיה אולי אחר כך להשיג ממנו פיצוי על הנזק שיגרום על ידי פעולתו. נימוק זה אינו קיים לגבי המדינה. בגלל הבדל זה, וגם משום ששקול כאן לא אינטרס של פרט לעומת אינטרס של פרט אחר אלא לעומת טובת הכלל, אני מתנגד לצו מניעה. לעומת זאת ביצוע בעין זו תביעה מוסרית, ותחשוב הממשלה לפני

שהיא מקבלת על עצמה התחייבויות, ברור שיש המשכיות בטלסון, גם אם ממשלות מתחלפות. יתר על כן, אם שינוי מדיניותה של הממשלה גוררת אי-מלוי חוזה בין אזרח לאזרח שלא באשמתו, מחייבים אותו בכזו בעין ואילו את הממשלה רוצים להסדר.

ד. בג"ץ:

סעיף זה סותר את העקרון הכללי אותו קבענו בסעיף 1. אם כן, צריך היה לנסח זאת על דרך החיוב: יינתן סעד אלא אם כן יש הוראה מפורשת אחרת.

אני חושב כי צריך לבטל את ההגבלה לגבי ביצוע בע"פ. יש כלל חשוב של המשכיות במדינה. אזרח החותם על חוזה עם המדינה, בזמן על כדובטוח שהחוזה אתו יקויים. הטענה כי אולי תחלף הממשלה ויולי תחלף המדיניות, יש לה משמעות חמורה מאד גם לגבי יחסי החוץ של המדינה האם יריתות והסכמים בין מדינות כוחם יפה רק לגבי הממשלה שחתמה עליהם? הרי ה סותר את הכלל "פקטה סונט סרוונדה". אמנם יש קלאוזולה רבוס סייק טטטיבוס" אך אין זה חל על חלופי ממשלות.

המצב חמור עוד יותר לגבי צווי מניעה. הכוונה בצו מניעה היא למנוע בצוע מעשה שאי אפשר יהיה עוד לתקנו ולהחזיר את המצב לקדמותו. לכן הצדק האלמנטרי דורש מניעת המעשה מראש. גם המדינה לא תחזיר את המצב לקדמותו. אני מציע על כן למחוק סעיף 4, ולקבוע בנפרד כי בית המשפט יתן סעד בכל המקרים אלא אם יש הוראה מפורשת שלא לתיתו.

ה. הלל:

אם מסתכלים גירסתו שלמר בג"ץ, הפגיעה איננה בפרט אלא בצבור הרחב שהממשלה מייצגת אותו והועלת למענו. לכן אני מקבל בהחלט את גישתו של מר ורהפטיג לגבי צווי מניעה, ואני תומך בהשאת הסעיף בכללותו. ייצו עשו לפגוע לא רק בממשלה אלא גם במכוני צריכה של הכנסת אשר הממשלה מטלאת הוראותיה. כלל כזה סותר את חוקי היסוד של המשטר שלנו.

ו. רובין:

אני בעד מחיקת סעיף זה, אולם יש להעיר כי אין כאן המדובר בצווי מניעה בעיני אדם יציב-רטיביים. גם אם יוחלט על קיום צווי מניעה או צווי מניעה בע"פ, יכולה לעמוד השאלה מיהו המוסמו להוציא צוים אלה. אם שר המשפטים יסכים לבטל הגבלה זו בתנ שצווי מניעה ובצוע בע"פ בענינים אזרחיים יינתנו רק על ידי בית המשפט העליון, אני מוכן להסכים לכך. תביעת היא לעצם האפשרות שיוצאו צווי מניעה או בצוע בע"פ.

ה"ר י. רפאל:

נמשיך את הדיון ביום ב'. אני רוצה לברר בהזדמנות זו את היועץ המשפטי לקראת נסיעתו לארגון האו"ם.

הישיבה נבעלה בשעה 11.